

ІСТИНА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

КУХАРСЬКА В.Б., КОХАН В.

Copyright © 2013

Актуальність теми дослідження. Соціальна робота – це сфера міжлюдських взаємостосунків, яка слугує меті самоорганізації, самопізнання, самоствердження тієї чи іншої спільноти, утворенню сприятливіших умов життя і виживання, захисту прав та інтересів її членів. Це виявлення зв'язку і контактів між людьми, що посідають різне становище у суспільстві та його соціальній структурі. Все це формує простір для соціального партнерства, життєзабезпечення соціальних груп, колективу, сім'ї, індивіда.

Взаємостосунки між фахівцями соціальної роботи та їх клієнтами повинні бути повноцінними, діалектичними, ґрунтуватись на засадах гуманності. Для того щоб вони були саме такими, повинна бути наявна правдива істинність як певна універсалія усталених норм вітакультури. Тут соціальний працівник має бути переконаний у правильності своїх дій і чітко їх дотримуватися, адже він є посередником між суспільством, соціальною групою, сім'єю та клієнтом. Фахівець із надання соціальних послуг повинен отримати відповідну професійну підготовку для надання соціальної допомоги задля вирішення різноманітних категорій соціальних проблем. Він працює на межі особистого і громадського, й головню там, де виникають складнощі особистісного характеру.

Наукова проблема. Тема дослідження є досить проблематичною, адже сьогодні існує великий масив неструктурованої інформації про діяльність соціальних працівників, але досі не було проведено її чіткого розмежування. Спеціаліст із соціальної роботи досить часто неповно розуміє межі своїх повноважень та суть фахових завдань. Із цього випливає, що соціальний працівник почасти не розуміє істинності своєї професійної діяльності. Науковці (скажімо, російський дослідник А. Нікіфоров [4]) розглядають загальні проблеми теорії істини, що виникла у результаті розвитку філософської науки та прагне розглянути можливості застосування істини до утвердження теорій соціальних наук. у зв'язку з цим пропонується розрізнити такі теорії істини (*табл.*). Крім того, розглядаючи теорії істини, варто звернути увагу на дефляціоністську теорію, представники якої виокремлюють концепції семантичного холізму і мінімалізму [4, с. 73-75] (*рис.*).

Відомий філософ і логік П. Вейнгартнер [див. 1] аналізує природу істини та розглядає сучасні теорії істини, що ретельно ним аналізуються з різних позицій і поглядів. Наводиться обґрунтування того, що класичне розуміння істини як відповідність є найбільш фундаментальним і перспективним. Автор задіює і розглядає широкий історико-філософський матеріал та застосовує новітні методи, характерні для логіки і філософії науки [див. 1]. “Істина, з одного боку, – це дещо реальне, яке примушує науковця шукати відповідь, що ж собою являє це “дещо”, з іншого – це твердження, яке є істинним або оманливим” [1, с. 14].

Отже, стан наукової розробки теми дослідження на сьогодні є досить актуальним, адже істина – це філософська категорія, яка дає правильне і беззаперечне розуміння, усвідомлення чого-небудь. Розуміння істини відноситься до найважливіших у загальній системі світоглядних проблем, котре знаходиться в одному шереху з такими

Таблиця

Основні теорії істини (за А. Нікіфоровим)

Класична	Кореспондентна	Дефляціоністська	Прагматична
Потрібно переосмислити основні поняття класичної теорії пізнання – раціональності, суб'єкта, об'єкта й особливо істини. Якщо відмовитися від поняття «істина», то втрачається здатність відрізнити правильні висновки і міркування від неправильних	Виявляє істину в термінах відповідної реальності. За Расселом теорія істини є очевидним трюїзмом, який висновується у тому, що світ містить факти, поряд з якими існують певні переконання, які мають пряме відношення до фактів	Поняття істини є зайвим і може бути зведене до іншого поняття чи заміщене ним. У даній теорії предметом є те, що мислитель робить, говорить про те, що таке істинне судження	Істина зводиться до утвердження про те, що вона приписується носію істинного значення у тому разі, коли співвідноситься з його поведінкою чи практичними діями
Об'єктивна	Соціально зумовлена	Предметно відносна	Діяльно спричинена
І С Т И Н А			

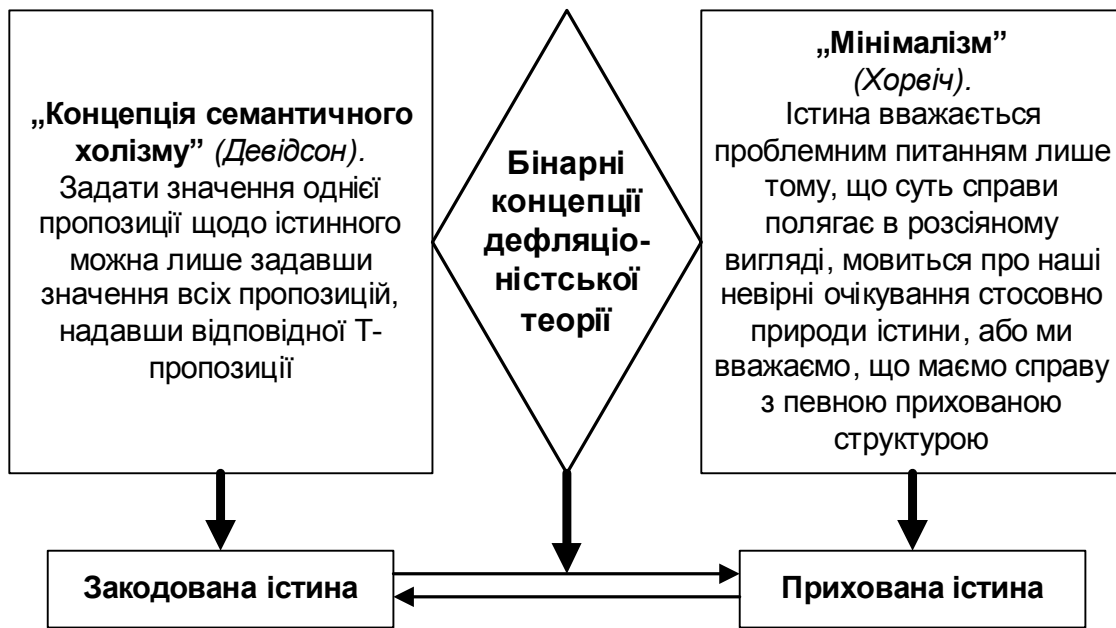

Рис.

Бінарні концепції дефляціоністської теорії

категоріями, як “справедливість”, “добро”, “сенса життя”. Істина як чинник професійної компетентності соціального працівника виявляється перш за все у сукупності низки компонентів – мотиваційного, когнітивного, поведінкового, рефлексивного та емоційного.

Науковці соціогуманітарного спрямування сьогодні вивчають компетентність як основу професіоналізму. Саме компетентність становить підґрунтя правильного розуміння істинності професійної діяльності соціального працівника, адже вона є інтегративне утворення особистості, котре поєднує у собі знання, уміння, навички, досвід та особистісні властивості, які зумовлюють прагнення, здатність і готовність розв’язувати проблеми та завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмета і результату своєї діяльності. У розумінні компетентності І. Зимна виокремлює такі характеристики, як “готовність її до прояву (мотиваційний аспект); володіння знаннями стосовно її змісту (когнітивний); досвід її вияву у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (поведінковий); ставлення до змісту компетенції, до об’єкта її застосування та її чітке усвідомлення (рефлексивний); емоційно-вольова регуляція процесу і результату формовияву компетентності (емоційно-вольовий)” [2].

Мета дослідження – вивчення професійної компетентності соціального працівника через контекст істини як гносеологічної категорії, соціальної даності та культурної універсальї.

Об’єкт дослідження – відрефлексувати філософські поняття “істина” та “істинність” у контексті професійної компетентності соціального працівника. **Предмет дослідження** – істинність мотивів, переживань, думок, учинкових дій та післядій у професійному повсякденні соціального працівника.

Виклад основного матеріалу дослідження. Істина – це правильне, перевірене практикою, відображення в нашій свідомості предметів та явищ природи і суспільства, що існують поза свідомістю і незалежно від неї. Абсолютної істини немає, але прагнути її віднайти потрібно, щоб наші відносно істинні знання були більш повними, конкретними і точними. Об’єктивні критерії істинності соціального знання повинні бути доповнені критеріями суб’єктивного характеру – потребами, бажаннями, симпатіями й антипатіями, цілями, надіями, вірою, любов’ю людей.

Навіть у рамках одного суспільства існують “переможці”, які відчують себе в ньому як у стабільному соціальному доквіллі, і “переможени”, котрі сприймають суспільне життя стохастичним. Багаті хочуть бачити соціум у вигляді складного механізму, який має свої закономірності, знання яких дозволяє зберігати і відтворювати сприятливі для них обставини. Бідні ж вважають за краще сприймати суспільне життя унікальним, неповторним і повним позитивних випадковостей.

Наявність соціальних полюсів перетворює суспільство на особливу структуру, яка не має природного аналога, адже соціум – це така єдність людей, де одночасно реалізуються як дійсність дві різні парадигми буття. Зняття цього парадоксального стану наперед не передбачене, тому що критерії істинності соціального пізнання так само парадоксальні й внутрішньо суперечливі. Роль істинності професійної діяльності соціального працівника дуже важлива, тим більше, що множинність істин має об’єктивний характер. У різний час, у різних місцях та культурах виникають концептуалізації істини, утворюється безліч її теоретичних моделей. У підсумку на сьогодні є стільки історичних істин, скільки існує різних культурних кіл, і всі вони рівнозначні. Очевидно, що онтологічно множинність істин – це перш за все прояв різноманіття буття людини у світі. Отож висновуємо, що множинність образів істини на будь-якому відрізку історичного часу зрештою складається в гармонійну систему, котра відображає збалансування суспільного життя особи у плінні повсякдення.

Воднораз істина – одна із центральних філософем теорії пізнання, що світоглядно спрямована на з'ясування питання про значення і смисл пізнавальної діяльності людини, котра завжди задумувалася над тим, яким чином можна відокремити істинні думки від помилкових. У цьому найзагальнішому аналітичному контексті істина – це насамперед якісна характеристика людських інтелектуальних побудов, а не просто відображення реальності у свідомості мислителя. Вона постає як мислєдіяльнісне поглиблення людського сприйняття дійсності і водночас як усвідомлення процесу і рнебзультатів пізнавальної творчості. У кінцевому підсумку істина – це таке здобуте знання, що становить гносеологічний ідеал, хоча й на певному етапі істерико-культурного розвитку людства.

Якщо класична філософія знала про істину часто не більше ніж те, що її суть полягає у відповідності фактам, а її значення – у накопиченні беззаперечного знання, то неklasичне філософування породило розмаїття теорій істини (див. попереду). Доведено, що істина присутня у пізнанні безліччю форм, виявляючи тим самим багатовимірність як свою сутнісну характеристику. Крім того, якщо істину розуміти семіотично, то потрібно бачити її як знак, що позначає певну реальність. Але будь-який знак одночасно вказує на реальність і приховує (заміщає) її. Класична філософія була зорієнтована на повне розкриття істини, тобто на абсолютний збіг означеного і означуваного. Критично орієнтовані теорії постструктуралізму, навпаки, стверджують неможливість такого збігу. У феноменологічній герменевтиці істина буття – це виведення суцього із прихованого в непотаєнність. Істина не поміщається ні в думку, ні в річ, вона передує смислотвірному поєднанню між ними як умова виникнення істинної думки.

Специфіка критеріїв істини у соціальному пізнанні зумовлена присутністю людини, яка займає особливе місце в ланцюзі природи. Особливість місця людини у Всесвіті полягає в тому, що вона єдина жива істота, яка сама здатна визначати діапазон свого буття. Тому соціальне пізнання, котре претендує на істинність, повинне не обмежуватися лише її науковими критеріями, а покликає долучати до свого арсеналу і такі критерії, як інтуїція, передчуття, вгадування, випадковий вибір. Саме їх наявність певним чином змінює перебіг передбаченої соціальної події, тобто робить знання істинним [див. 5].

У проведеному нами експерименті [3] запропоновані методичні підходи підтверджують можливість ціле-спрямованого психолого-педагогічного впливу на вивчення істинності учинкової активності майбутніх соціальних працівників, на формування в них моральності, креативності, ініціативності, інтернальності, самодостатності, рефлексивності, здатності долати надмірну нормативність та стереотипність у поведінці, на вироблення індивідуальних способів вчинкової взаємодії. Задіяння викладачів до вчинково зорієнтованих заходів сприяє розвитку у студентів соціологічного фаху учинкової рефлексії, розширює можливості власне гуманістичного підходу до виховання їх як особистостей та індивідуальностей.

1. Вейнгартнер П. Фундаментальные проблемы теорий истины: Пер с англ. – М.: “Российская политическая энциклопедия”, 2005. – 352 с.

2. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. Авторская версия. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.

3. Кохан В. Істина як чинник професійної компетентності соціального працівника // Психологія і суспільство. Наук. праці молодих учених. – 2013. – С. 32–35 (у друці).

4. Понятие истины в социогуманитарном познании / Отв. ред. А.Л. Никифоров. – М.: ИФРАН, Рос. акад. наук, Ин-т философии, 2008. – 212 с.

5. Фурман А.В., Шандрук С.К. Соціема як евристичний концепт загальної соціологічної теорії // Психологія і суспільство. – 2013. – №1. – С. 57–74.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

ЗБРИК С.

Copyright © 2013

Дослідження даної теми на даний час є дуже актуальним, оскільки збільшується інтерес до проблеми не лише теоретичного характеру, а й до особистих якісних характеристик фахівця із соціальної роботи. В цьому контексті особливу увагу отримують проблеми розвитку професійної майстерності, підготовки та перепідготовки спеціалістів із соціальної сфери.

Професійна майстерність фахівця із соціальної роботи – це сукупність індивідуальних якостей особистості, що відображають його професійні знання та навички, які обумовлюють професійну компетентність (кваліфікаційний потенціал); це показники залучення працівника соціальної служби до даної спеціальності, тобто оволодіння власною професією.